

ՊՂԻՆՁԷ ՄԱԳԱՎԱԹՆԵՐՈՒ ԳԻՒՏԸ

Մեծահասակ մագաղաթներու դիտեմ են հինգ տարի ետք, 1953 Մարտ 20-ին, իսկ մեր Հնախորդներ Հաճիկի տը Գոնեթանունի զիտաւորութեամբ երբ մէ-րարհնութեան կ'ենթարկեն ջարայրները, 3-րդ թարալըն երեւան կը հանեն զոյգ մը պղինձէ մագաղաթեայ դլաններ, եւ դանոնը ի պահ կը դնեն Երուսաղէմի (Յորդանան) Պատմական Թանգարանին մէջ:

Մագաղաթներու երեսի փորագրութիւնները ցոյց կու տային որ անոնք շունչէին Ս. Գրաքին պարունակութիւն, այլ՝ տեսակ մը հաշուեցոյց էին: Արդարեւ հետազարին մագաղաթներու քննարկումէն ի յայտ եկաւ որ անոնք կը նշէին թաղուած դանձերու վարբերուն նկարագրութիւնը:

Պղինձէ մագաղաթներու դիտար աւելի թանկարժէք եղաւ քան անոր յիշատակած դանձերը. որովհետեւ ան լայն ծանոթութիւն կու տար Հին Կտակարանի մէջ յիշած շատ մը քաղաքներու վայրերուն, հրէական երկրորդ ապստամբութեան ղէպբերուն եւ Գումրանի Եստենացիներու եւ Քրիստոնէաներու յարաբերութեանց մասին՝ որոնք ցարկ անծանօթ էին Ս. Գրոց բանասէրներուն:

Ծրանագի երիտասարդ Հնախորդին կատարած յաշտարեւումը մեծ հետաքրքրութիւն յառաւ կը բերէ Թանգարանը այցելող դիտակականներուն եւ ժողովուրդին մէջ:

Նոյն տարին, գերմանացի Փրոֆ. Քարլ Ճորձ Քուէն Երուսաղէմ կու գայ եւ Թանգարանի Տնօրէնութեան կը դիմէ, ուսումնասիրելու նորագիտ պղինձէ դլանները: Անոր կ'աւտոնուի ցուցափեղէն միայն քննի գանոնք, առանց դպչելու:

Փրոֆ. Քուէն երկաթի Ժամբ դիտելէ ետք գլաններու երեսի նշանները, կը յանդի ալի հորակացութեան որ անոնք թաղուած

գանձերու ցուցակագրութիւններ են: Ան էր համոզումը զոյգացուցած էր հիմնուելով Եստենացիներու սահմանադրական այն սկզբունքին՝ որուն համաձայն աղանդաւորներու ինչքերը հասարակաց էին եւ նորած անձ մը պարտաւոր էր իր բոլոր հարստութիւնը նուիրել հասարակաց սրտուելին:

Իական էր սակայն բանալ գրանները՝ կարենալ կարդալու համար պղինձէ մագաղաթները, եւ դիտականօրէն ուսումնասիրել ինչո՞ւ քաղանկագրութիւնը:

Գլանները բանալու հարցը դժուարին էր: Զանազան առաջարկներ կային ձեւին մասին: Օրինակ, գիտնական մը կը թելադրէր որ գլանները եռացնեն իւղի մէջ, քանի որ պղինձը կակուղնալով ինքնաբերաբար սլիտի բացուէր: Ուսուցչապետ էր առաջարկ կը ներկայացնէր մագաղաթին ներսի երեսը նկարել, գերզգայուն ֆիլմեր մտցնելով գլանին պատաստումներուն մէջ: Այսուամենայնիւ, Լանքեսթրի Հարօնի վարիչը Յորդանանի եւ Պաղեստինի Նութեանց Թանգարանին, ուսումնասիրելով ներկայացուած առաջարկները՝ աւելի ապահով կը նկատէ մաս մաս կարել պղինձէ գլանները եւ այդ ձեւով բանալ գանոնք:

1953 թուականին, երբ խումբ մը դիտականներ Երուսաղէմ կը հրաւիրուին թարգմանելու եւ հրատարակելու Եստենացի գրականութեան բնագիրները, անոնցմէ Ճորձ Մ. Ալլէկըրո կը հետաքրքրուի նաեւ պղինձէ մագաղաթներով եւ կ'առաջարկէ Հարօնին որ Անգլիոյ Մանեսթը քաղաքին մէջ կատարուի պղինձէ գլանները սղոցելու նաւար աշխատանքը: Այնուհետեւ Ալլէկըրո մեծ պեր կը խաղայ, իր ջանասիրութեամբ յաղոցող նկար գլանները Մանեսթրի մէջ սղոցելու ալու իր առաջարկը: Ապա, կը թարգմանէ եւ կ'ուսումնասիրէ բնագիրը եւ դիտական աշխարհին, ինչպէս նաեւ հանրութեան սե-

փականութիւնը կը դարձնէ անոնց բովանդակած թանկագին տեղեկութիւնները:

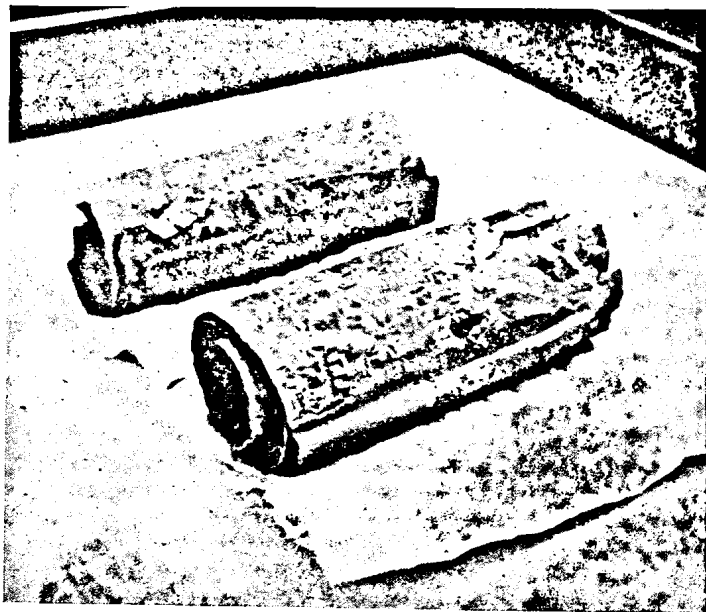
1955-ին ժխայն Հարտինկ տրտմութիւն ձևող կը ձգէ Յորզանսեան կառավարութիւնը, որպէսզի սղոյինձ մաղաղաթիւն գլանները սղոցուին Անգլիոյ մէջ, եւ ան անմիջապէս գլաններէն մէկը անձնապէս Մանչեսթր կը բերէ:

Ալլեկրո որ նախապէս համաձայնութեան մտած էր Մանչեսթրի Գիտական եւ

նարէ յիշեալ զործին համար:

Մէկ շարթուան րնթացքին գլանը չերտ չերտ կը սղոցուի: Մինչ այդ երուսաղէմէն կը հասնի նաեւ երկրորդ գլանը եւ ամուսնու մը աշխատանքէ ետք, ամբողջ 12 սիւնակ փորագրութիւնները դարձեալ յայտ կը տեսնեն 2000 տարի վերջ...:

Ալլեկրո երաշխական բնադիրը անգլերէնի թարգմանելով գտն կը զրկէ Հարտինկի եւ կը սպասէ Թանգարանի տեսչու-

Պղինձէ մագաղաթայ գլանները:

Արուեստարանական Գոլէճի (Manchester College of Science and Technology) Տնօրէն Տոքթ. Պ. Վ. Պօսթընի հետ, կը սկսի աշխատանքի: Գլանները սղոցելու զժուարին եւ պատասխանատու գործը կը յանձնուի նոյն հաստատութեան մեքենական ճարտարագիտութեան Փրոֆ. Տոքթ. Հ. Րայմի Գէլլըրի: Վերջինս կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ մասնաշատուկ մեքենայ մը կը հը-

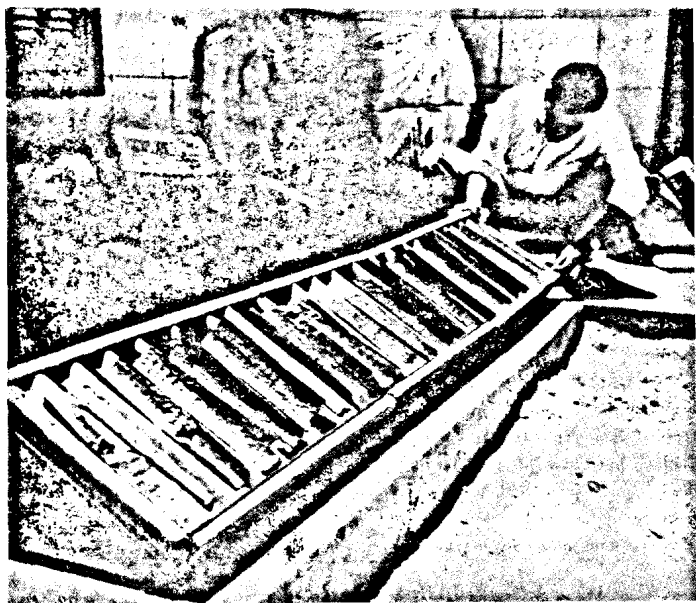
թեան պաշտօնական յայտարարութեան: Վեց ամիս ետք հանրութեան կը տեղեկացուի թէ պղինձէ մագաղաթներու բովանդակութիւնը առասպելական պատմութիւն է...:

Ալլեկրո երբ կը կարգայ սոյն հաղորդագրութիւնը, մեծապէս կը դարմանայ երուսաղէմի իր պաշտօնակիցներուն՝ մագաղաթներու առնչութեամբ ըրած թիւր

Հաստատումին համար: Բայց միեւնոյն ժամանակ կը հրճուի որ անոնց հրատարակութիւնը յանձնուած է իր խղճամիտ գիտնական բարեկամին՝ Հայր Ժօզէֆ Միլիքի: Ժամանակ մը ետք ան յուսախաբ կ'ըլլայ երբ Հայր Միլիքի միայն բնագրին Փրանսերէն Թարգմանութիւնը կը հրատարակէ Փրանսական Թերթի մը մէջ, առանց երբայական ընտրիին եւ առանց մեկնաբանութեան: Անգլիացի դիտմականը կը հասկնայ

բութենէ մը ետք ան իր մեծարժէք աշխատասիրութիւնը լոյս կ'ընծայէ 1960-ին, «The Treasure of the Copper Scroll» անուանակ: Հեղինակը իր սոյն գործին մէջ լայնօրէն կ'անդրադառնայ նաեւ Երուսաղէմի մէջ կատարուած կարեւոր հնախօսական արշաւներուն եւ Կեդրոնի Զոր-ի մէջ կատարած իր պեղումներու արդիւնքներուն:

Այլեկը հիմնուելով իր ուսումնասիրու-

18 կտորի սղոցուած եւ բացուած պղինձէ մագաղաթեայ գլանները:

որ Պետական Թանգարանի տնօրէնութիւնը ճշտում կը բանեցնէր Հայր Միլիքի վրայ, որպէսզի ան ճիշէ զանձնէրու գոյութիւնը՝ երկրին հնախօսական վայրերը փրկելու համար զանձի ծառա մարդոց բրիւններէն:

Այլեկը անտեսելով ամէն տեսակի կաշկանդում, կը ճղնի մանրագին քննել պըղինձէ մագաղաթեայ դրանները եւ ճշմարտութիւնը տեղեկացրէ: Ս. Գրային հարցերով զբաղող մարդոց:

Արդարեւ, երեք տարուան ուսումնասի-

թեան վրայ, կը մերժէ ընդունիլ պղինձէ մագաղաթներու դանձնեւուն առասպել ըլլալու պատմութիւնը. նաեւ համոզում չի գոյացներ որ այդ ցուցակադրութիւնը սեփականութիւնն էր Գումրանի Եսսենացի ազանդին եւ կամ Երուսաղէմի Տաճարին: Հեղինակը կու գայ այն եղրակացութեան որ պղինձէ մագաղաթեայ գլաններուն իսկական տէրերը նախանձալոյճներն են (Zealots), որոնք հռոմէացիներուն դէմ իրենց ապստամբութեան տեւողութեան կո-

դուպլատն են թէ՛ Տաճարին դանձերը եւ թէ՛ Եռանդիներուն Հարստութիւնները՝ ի գործածութիւն իրենց մղած պատերազմին, Երուսաղէմի ազատագրութեան Համար։ Բայց, Յ. Բ. 68 թուին, Վեսպասիանոս կայսեր եւ անոր որդւոյն՝ Տիտոսի լեզէոններէն պարտուելով, պղինձէ գրանները պա-

հած են Գումարանի մէջ։

Նմոյշ մը տալու Համար Հայր Միլիքի եւ Ալլեկրոյի Թարգմանութիւններու տարբերութեանց, աւորեւ կը ներկայացնենք 4 փոքր Հատուածներ։

Հայր Միլիք

1.— Հորեպպէի մէջ, որ կը գտնուի Աֆորի Ձորին մէջ, դէպի արեւելք տանող առեօնանցներուն տակ 40 կանգուն փորէ՛ Խ պիտի գտնես արծաթով լեցուն սնտուկ մը որ կը կշռէ 70 տաղանդ։

2.— Պեն Բտպպահ Շալիշիանի գերեզմանական յուշարձանին մէջ 100 ձող ռսկի։

3.— Փռքը սիւնագարդ գաւիթին մէջ գտնուող մեծ ջրամբարին մէջ որ բացուած է գաղտնի քարով մը, վերի բացուածքը մտնող խարիսխի որմնախորշին մէջ, 900 տաղանդ։

64.— Քանիզի հիւսիսը գտնուող կալուղ ժայռին նրբանցքին մէջ որ կը բացուի դէպի հիւսիս, իր մուտքին ունենալով գերեզմաններ կը գտնուի օրինակ մը ալյու փառտաքուղքէն բացատրութիւններով, չափերով եւ մանրամասն նկարագրութեամբ։

Ալլեկրո

1.— Բերդին մէջ, որ կը գտնուի Աֆորի Ձորին մէջ, արեւելեան մուտքի աստիճաններուն տակ 40 կանգուն խորութեամբ կը գտնուի դրամի սնտուկ մը 70 տաղանդ ռսկութեամբ։

2.— Գերեզմանական յուշարձանին մէջ, քարերու երրորդ շարքին մէջ ռսկի թեթեւ ձողեր։

3.— Մեծ ջրամբարին մէջ որ կը գտնուի սիւնագարդ գաւիթին մէջ, տախտակամանի ծեփին տակ, վերեւի բացուածքին դիմաց գտնուող ծակի մը մէջ պահած է 900 տաղանդ։

61.— Հիւսիսը միացող խրամին մէջ, դէպի հիւսիս բացուող ծակի մը բերնին մէջ քաղուած է ալյու փառտաքուղքէն օրինակ մը, բացատրութեամբ մը, եւ անոնց չափերովը եւ ցուցակագրութիւն մը իւրաքանչիւր իրի եւ այլ առարկաներու։

ԲԱՐԳԷՆ ՎՐԴ. ԹՕՓՃԵԱՆ